

Monika Kresa Uniwersytet Warszawski

Tendencje imiennicze w dziewiętnastowiecznej Polsce (na przykładzie analizy danych wyekscerpowanych z ksiąg ochrzczonych parafii: Zerzeń, Bełżyce i Chełmce z 1861 roku)

Słowa kluczowe: antroponimia, imiona, Polska

Keywords: anthroponymy, names, Poland

Cel badań

Celem niniejszych badań jest uchwycenie i opisanie pewnego wrywka rzeczywistości imienniczej dziewiętnastowiecznej Polski przez zbadanie oficjalnych repertuarów imion zanotowanych w księgach chrztu trzech miejscowości położonych w różnych regionach naszego kraju, czyli: Zerznia (okolice Warszawy), Chełmiec (okolice Kalisza), Bełżyc (okolice Lublina). Są to miejscowości zróżnicowane pod względem położenia geograficznego i charakteru osadnictwa, co w pewnym sensie determinuje ich strukturę społeczną (na wsi mieszkają głównie rolnicy, w mieście – rolnicy i rzemieślnicy). Są to parafie rzymskokatolickie, zamieszkałe w większości przez Polaków, porównywalne pod względem wielkości, co uwiarygodnia wyliczenia statystyczne, zaprezentowane w niniejszym artykule.

Na cel powyższy składają się cele szczegółowe, do których należą:

1. Zaprezentowanie trzech repertuarów imienniczych z podziałem na imiona mężczyzn, kobiet, chłopców i dziewczynek;
2. Wyznaczenie dominanty imienniczej, imion częstych, rzadkich i jednostkowych w poszczególnych grupach płciowych i wiekowych;
3. Wskazanie zależności i różnic między repertuarami imienniczymi poszczególnych grup wiekowych oraz między repertuarami imienniczymi mieszkańców trzech miejscowości;
4. Ocena repertuarów imienniczych z punktu widzenia ich skostnienia lub elastyczności – porównanie wyników dla poszczególnych parafii, grup płciowych i wiekowych;
5. Prześledzenie kalendarzowo-hagiograficznej

motywacji nadawania imion; 6. Wskazanie (o ile istnieją) uwarunkowań różnic i podobieństw w badanych repertuarach imienniczych.

Chciałabym również zaznaczyć, że prezentowane badania mają (ze względu na małą objętość omawianej próbki materiałowej) charakter przyczynkarski. Wydaje się jednak, że wnioski, do których prowadzą, znajdują potwierdzenie w dalszych badaniach nad dziewiętnastowiecznym imiennictwem Polski.

Materiał

Analizowany materiał pochodzi w całości z ksiąg metrykalnych rejestrujących chrzty, a spisanych w 1861 r. w parafiach:

Zerzeń – parafia wiejska p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, erygowana w 1406 roku, położona kilkanaście kilometrów od Warszawy (dziś w granicach warszawskiej gminy Wawer). Pod koniec XIX w. w parafii mieszkało 2207 osób (SGKP XIV, 573).

Chełmce – parafia wiejska p.w. św. Marii Magdaleny i św. Mikołaja, erygowana w II poł. XIV w., położona niedaleko Kalisza, w którym znajduje się sanktuarium św. Józefa, a w kościele w Chełmcach do dziś wisi obraz tego świętego (Miluśka-Stasiak 2011). Pod koniec XIX w. w parafii mieszkało ok. 2600 osób (SGKP I, 559).

Bełżyce – parafia wiejsko-miejska p.w. św. Pawła Apostoła położona niedaleko Lublina, erygowana na przełomie XIV i XV w. (Jadczak 2002). Pod koniec XIX w. liczyła prawie 3400 osób (SGKP I, 131).

Wszystkie analizowane księgi metrykalne spisane zostały w języku polskim, co jest zgodne z ówczesną praktyką kancelaryjną i urzędową (Laszuk 1998). Mają one układ tekstowy (w przeciwieństwie do spisywanych na przełomie wieków XIX i XX ksiąg tabelarycznych). Zapisy są skonwencjonalizowane, a zatem jednolite we wszystkich trzech księgach. Wykorzystane przeze mnie materiały znajdują się w archiwach państwowych, są dygitalizowane i dostępne dzięki wyszukiwarce internetowej (www.szukajwarchiwach.pl).

Poniżej zaprezentowano transkrypcję jednego z wpisów pochodzących z parafii Zerzeń:

Działo się we wsi Zerzniu dnia trzeciego stycznia tysiąc ośmset sześćdziesiątego pierwszego roku, o godzinie trzeciej popołudniu stawił się Wojciech Prokosiński lat trzydzieści pięć liczący gospodarz we wsi Borkowie zamieszkały w obecności: Marcina Kryskiewicza lat pięćdziesiąt cztery i Jana Jesiotra lat trzydzieści ośm liczących, obydwóch gospodarzy z wsi Zerznia i okazał Nam dziecię płci męskiej, urodzone we wsi Borkowie, dnia wczorajszego o godzinie jedenastej w nocy z jego małżonki Rozalii z Wojcików lat trzydzieści ośm

mającej. Dziecięciu temu na chrzcie świętym dziś odbytym nadane zostało imię Kacper, a rodzicami jego chrzestem byli: wyżej wspomniany Marcin Kryśkiewicz i Józefa Górna. Akt ten stawiającemu się i świadkom pisać nieumiejącym przeczytany, przez Nas tylko podpisany został. X. Alexander Kubic, Proboszcz Parafii Zerzeńskiej.

Wpisy z pozostałych parafii są analogiczne. Analizowane księgi metrykalne dają zatem informacje na temat oficjalnej formy imion wszystkich spisywanych osób (co pozwoli zbadać repertuar imienniczy), dat urodzenia i chrztu dziecka (motywacja kalendarzowa), imion obojga rodziców (dziedziczenie imienia). Co do 4 na 6 notowanych osób (przy czym często chrzestnym był świadek) mamy dokładne informacje dotyczące miejsca ich pochodzenia (geografia imion), co do 4 (w tym pośrednio dziecka) na 6 badanych osób zawsze posiadamy informację na temat statusu społecznego (chłop, rzemieślnik, szlachcic), ewentualnie wykonywanego zawodu.

Poniższa tabela prezentuje wyniki ekscerpacji danych, które gromadzone były w arkuszach programu Excel, umożliwiających sortowanie i filtrowanie materiału, co znacznie przyspiesza pracę nad dość czasochłonną kwerendą archiwalną (Kresa 2011).

Tabela 1. Liczba danych wyekscerpowanych z poszczególnych ksiąg.

	Zerzeń	Chełmce	Bełżyce
L. spisanych osób	466	669	700
L. zapisów poddanych analizie¹, w tym:	429	537	567
mężczyzn	187	227	260
chłopców	48	56	48
kobiet	156	198	193
dziewczynek	38	56	66

Najwięcej danych pochodzi zatem z parafii Bełżyce, najmniej z parafii Zerzeń. W każdej z parafii mamy więcej notacji mężczyzn niż kobiet, rozkład danych odnoszących się do dzieci zależy od parafii. W żadnej parafii nie został zachowany stosowany w badaniach archiwistycznych współczynnik muskulinizacji wynoszący 1,05 (w granicach normy od 1,03 do 1,09), a liczony jako iloraz liczby urodzonych chłopców i liczby urodzonych dziewczynek. Wynosi on odpowiednio: Zerzeń – 1,2; Chełmce – 1; Bełżyce – 0,72. Najprawdopodobniej w księgach nie odnotowywano urodzeń martwych (rzeczywiście nie ma o nich wzmianek, a trudno uwierzyć, żeby

w XIX w. ich nie było) – ma to duże znacznie z punktu widzenia badań archiwalnych i demograficznych, nie zacierają jednak wyników badań antroponimicznych.

Uwagi metodologiczne

Niniejszy artykuł został poświęcony **imionom** zanotowanym w omówionych powyżej księgach metrykalnych. Badając materiał tego typu, trzeba mieć pełną świadomość faktu, że możemy tu mówić jedynie o **repertuarze imienniczym** oraz pewnych tendencjach rządzących dobrem jednostek w tym repertuarze, nie mamy natomiast do czynienia z pełnymi systemami imienniczymi, na które składać by się musiały nie tylko formy oficjalne imion, lecz także tworzone od nich hipokorystyka i deminutywa, za pomocą których osoby zanotowane w księgach były najprawdopodobniej identyfikowane w sytuacjach nieoficjalnych. Oficjalne imiona mieszkańców parafii Zerzeń, Chełmce i Bełżyce zapisane zostały w języku polskim, pojawiają się w dokumentach w mianowniku lub dopełniaczu liczby pojedynczej – nie ma zatem problemu z ustaleniem ich kształtu formalnego.

Poniższa analiza ma przede wszystkim charakter frekwencyjny i otwierają ją **listy frekwencyjne i alfabetyczne** imion noszonych przez mężczyzn, kobiety oraz nadawanych na chrzcie chłopcom i dziewczętom. Na podstawie tych list wyznaczyłam: imiona często nadawane oraz rzadkie i jednostkowe.

Mimo że liczba notowanych osób w wypadku każdej z parafii była zbliżona, przyjęcie jednego współczynnika pozwalającego wyróżnić każdą z tych grup byłoby pewną nadinterpretacją metodologiczną, dlatego też każdorazowo wyliczam współczynnik pozwalający wyznaczyć imiona często nadawane, którym jest **średnia arytmetyczna** czy też **średnia częstości** każdego ze zbiorów. Przykładowo w zbiorze 35 imion 139 mężczyzn w parafii Zerzeń średnia częstości wynosi 3,9, co oznacza, że za imiona często nadawane traktować będą te imiona, które pojawiały się w badanym zbiorze 4 lub więcej niż 4 razy. W grupie tak wyselekcjonowanych imion częstych znajduje się zwykle kilka lub kilkanaście imion, przy czym widać, że klasa ta nie jest jednorodna, co wskazuje na potrzebę wydzielenia **dominanty imienniczej**¹. Za dominantę imienniczą uznaję te imiona, które znajdują się powyżej średniej arytmetycznej grupy imion częstych. W związku z tym, że we wspomnianym onomastykonie znajdowało się 14 imion noszonych przez 103 mężczyzn, za dominantę imienniczą należy uznać te imiona, które notowane są więcej niż 7 razy. W tym wypadku będzie to dominanta trójelementowa. W związku z tym, że grupa imion

1 Która jest czymś innym niż dominanta statystyczna.

rzadkich również jest grupą niejednorodną, postanowiłam wyróżnić w niej imiona jednostkowe – czyli te, które notowane są tylko jeden raz.

Zgodnie z założeniami lingwistyki kwantytatywnej – im wyższy odsetek jednostek rzadkich, tym zbiór jest bardziej urozmaicony. W przełożeniu na antroponiamię kwantytatywną można powiedzieć, że im wyższy odsetek jednostek rzadkich, tym onomastykon jest bardziej elastyczny, podatny na zmiany; im większy odsetek imion częstych, tym system bardziej skostniały.

Analiza statystyczna nie jest więc celem samym w sobie. Kolejnym zadaniem badawczym jest przyjrzenie się zawartości poszczególnych antropomastykonów z punktu widzenia jednostek w nich notowanych oraz próba odpowiedzi na pytanie o przyczyny popularności jednych imion kosztem innych. Bardzo często kluczem do tej odpowiedzi będzie **motywacja nadawania dzieciom imion**. Przy czym chciałabym tu zwrócić uwagę przede wszystkim na motywację kalendarzowo-hagiograficzną.

Analiza

Repertuary imiennicze

Poniższa tabela prezentuje procentowy udział imion rzadkich (IR) i częstych (IC) w poszczególnych grupach wiekowych i płciowych (kobiety – K, dziewczynki – D, wszystkie osoby płci żeńskiej – WK, mężczyźni – M, chłopcy – C, wszystkie osoby płci męskiej – WM) omawianych parafii.

Tabela 2. Procentowy udział imion rzadkich i częstych w poszczególnych księgach metrykalnych.

	Chełmce						Bełżyce						Zerzeń					
	K	D	WK	M	C	WM	K	D	WK	M	C	WM	K	D	WK	M	C	WM
IR	25	32	25	38	33	40	20	23	17	31	28	27	28	46	23	40	25	40
IC	75	68	75	62	67	60	80	77	82	69	71	73	72	54	77	60	75	60

Z analizy imion rzadkich i częstych wypływają następujące wnioski:

- Najbardziej skostniałym repertuarem jest repertuar imion w Bełżycach, najbardziej elastycznym – w Zerzeniu, mimo że Zerzeń jest parafią typowo wiejską, w odróżnieniu od wiejsko-miejskich Bełżyc;
- W wypadku każdej z analizowanych parafii repertuary mężczyzn i chłopców są bardziej elastyczne niż repertuary imion żeńskich – należy jednak pamiętać, że mamy tu do czynienia z próbką selektywną, w której notowanych mężczyzn jest relatywnie więcej niż kobiet. Nawet przy tym zastrzeżeniu należy wziąć

pod uwagę, że mężczyźni byli bardziej mobilni, a zatem repertuar imienniczy parafii powiększał się dzięki mężczyznom „napływowym”;

- c) Tezę tę potwierdza jeszcze jedna obserwacja – o ile porównanie repertuarów imion dziewczynek i dorosłych kobiet w wypadku każdej z analizowanych parafii wskazuje na większe skostnienie repertuaru dorosłych kobiet, o tyle porównanie repertuarów chłopców i mężczyzn wskazuje na większą elastyczność repertuaru dorosłych mężczyzn. Dobór ich imion w tym repertuarze mógł być bowiem bardziej przypadkowy niż dobór imion dzieci, który wpisywał się w pewne charakterystyczne dla omawianych parafii konwencje.

Listy frekwencyjne

Analiza list frekwencyjnych prowadzi do następujących wniosków:

- a) Dwa pierwsze miejsca niemal wszystkich list frekwencyjnych żeńskich (zarówno dziewczynek, jak i dorosłych kobiet) zajmują te same imiona – *Marianna* i *Katarzyna*, przy czym widoczna jest (niemal wszędzie) liczebna przewaga tego pierwszego. Jego popularność może być związana zarówno z imionami kalendarzowymi (jest to imię zastępcze, a świąt maryjnych jest w kalendarzu bardzo dużo), po drugie z dziedziczeniem – jest to imię popularne w obu grupach wiekowych;
- b) W Chełmcach zarówno wśród dziewczynek, jak i dorosłych kobiet trzecie miejsce listy rangowej zajmuje *Józefa*. O ile imię *Józef* jest częste we wszystkich parafiach, o tyle imię *Józefa* nie jest już tak konsekwentne w swej częstotliwości w pozostałych księgach. Imię to w 5 na 6 wypadków zostało w Chełmcach nadane między 23 lutego a 17 marca, czyli przed wspomnieniem św. Józefa, na co niewątpliwie ma wpływ kult tego świętego w Chełmcach. Co więcej w Chełmach najpopularniejsze imię męskie to oczywiście *Józef*, w 7 na 9 przypadków nadane jako imię kalendarzowe. Imię to jest często nadawane również w obu pozostałych parafiach – nie jest w nich jednak imieniem kalendarzowym. Zauważyć tu jednak należy, że wybór imienia kalendarzowego jest również wyborem, a nie zdaniem się na los – spośród ważniejszych świętych, których imiona można było (z pobudek kalendarzowych) nadawać między końcem lutego a połową marca, mamy chociażby *Zbigniewa*, *Macieja* czy *Kazimierza*.
- c) Wpływ kultu świętych na repertuary imiennicze widoczny jest również na przykładzie imion *Wojciech* i *Stanisław*. Imię *Wojciech* w wielkopolskich Chełmcach znajduje się na drugim miejscu na liście dorosłych, w małopolskich Bełżycach – na piątym. Imię *Stanisław* w parafii małopolskiej znajduje

- się na trzecim miejscu wśród imion dorosłych, w wielkopolskich Chełmcach – na siódmym. Co ciekawe, w mazowieckim Zerzniu *Wojciech* zdecydowanie góruje nad *Stanisławem*.
- d) Inny przykład wpływu kultu świętych na repertuary imiennicze stanowi popularność imienia *Paweł* wśród dorosłych mężczyzn w Bełżycach. Imię to nosi 12 osób, zapewne w związku z wezwaniem kościoła. Wśród dzieci otrzymał je tylko jeden chłopiec, który chrzczony był tuż przed 29 czerwca, czyli wspomnieniem Piotra i Pawła, przy czym, jak widać, wybór padł na drugiego apostoła. Również w tej parafii notowane jest (nienotowane w żadnej z pozostałych) imię *Paulina* (3 dorosłe kobiety, 2 dziewczynki), będące żeńskim odpowiednikiem imienia *Paweł*.
- e) Nie zawsze system imienniczy dorosłych przekłada się na system imienniczy dzieci – imię *Agnieszka*, częste wśród kobiet we wszystkich trzech parafiach, nadane zostało tylko raz dziecku – w Chełmcach. Podobnie jest z imieniem *Jan* – na wszystkich listach frekwencyjnych znajduje się w grupie imion często notowanych wśród pokolenia starszego, wśród dzieci w Chełmcach jest natomiast imieniem sporadycznym, w Bełżycach – rzadkim, tylko w Zerzniu zajmuje drugą pozycję.
- f) Widoczne są związki między imionami męskimi i żeńskimi – na wszystkich listach frekwencyjnych do imion częstych należą *Franciszek* i *Franciszka*. Z drugiej jednak strony popularności *Stanisława* nie towarzyszy popularność *Stanisławy*, często noszone lub nadawane imię *Antoni* ma częsty odpowiednik w postaci *Antoniny* tylko w Bełżycach. Wydaje się, że to nie popularność męskiego odpowiednika miała wpływ na popularność imienia żeńskiego, ale istnienie świętej noszącej to imię – w kalendarzu czci się zarówno św. Franciszkę, jak i Antoninę, ale nie ma św. Stanisławy.
- g) Również z kultem świętych wiązać należy częste notowanie imienia *Tekla*, szczególnie popularnego w wielkopolskich Chełmcach. Imię to znajduje się w grupie imion częstych wśród dorosłych kobiet, jest jednak rzadkie (poza Bełżycami) wśród dziewczynek. Jest to niewątpliwie owoc rozbudzonego w XVIII w. kultu św. Tekli – patronki chroniącej od pożarów – który szerzył się głównie w Wielkopolsce. W Kole znajduje się sanktuarium tej świętej.
- h) Czasami trudno wyjaśnić częstość notowań niektórych imion – okazuje się bowiem, że imieniem częstym we wszystkich omawianych onomastykonach jest *Wiktoria*, a w Bełżycach imię *Urszula*, które przez J. S. Bystronia (1938) nazywane jest „staromodnym już w XVIII wieku”. Trudno częstość nadawania

tego imienia przypisać zakonowi urszulanek, gdyż ta działalność w Polsce rozpoczęła się dopiero w 1859 r.

- i) Imię *Kajetan* znajduje się wprawdzie w Bełżycach na liście imion rzadkich, ale jeśli zauważymy, że wśród mężczyzn notowane jest 5 razy, a w żadnej z pozostałych parafii nie ma go w ogóle, to dostrzeżemy być może wpływ antropomimii kresowej (Bystroń 1938) na antropomastykon tej parafii.

Motywacje nadawania dzieciom imion

Na podstawie ksiąg metrykalnych można wyciągać wnioski dotyczące dwóch lub trzech kierunków motywacji imienniczych:

- a) Motywacji kalendarzowej;
- b) Dziedziczenia imion po rodzicach lub rodzicach chrzestnych;
- c) Motywacji hagiograficznej, która może, ale nie musi, nakładać się na motywację kalendarzową. Jest to wybór dla dziecka imienia noszonego przez świętego ważnego dla danej parafii, ale chrzczonego/urodzonego w innym czasie niż przypadające wspomnienie tego świętego. O tego typu motywacji możemy mówić również wówczas, gdy na przykład proboszcz – jezuita – nadaje dzieciom imię *Ignacy*.

W analizowanym materiale dominująca jest motywacja kalendarzowa, dlatego też na niej skupię się w niniejszej analizie. W parafii Zerzeń nadano 62% imion zgodnych z kalendarzem: *Kacper, Weronika, Walenty, Grzegorz, Józef, Franciszek, Wojciech, Katarzyna, Stanisław, Julianna, Jan, Wit, Paweł, Małgorzata, Anna, Jakub, Wawrzyniec, Roch, Ludwik, Franciszek, Łukasz, Urszula, Marcin, Andrzej, Szczepan, Wiktoria* i *Marianna* – to ostatnie nadawane bardzo często w czasie poprzedzającym ważne święta maryjne. W parafii Chełmce odsetek imion kalendarzowych był jeszcze większy, bo wynosił 68%. Wśród imion z taką motywacją znalazły się: *Antoni / Antonina, Agata, Józef / Józefa, Walenty, Marianna, Franciszka, Gabriela, Wojciech, Katarzyna, Balbina, Stanisław, Paweł, Jakub, Anna, Wawrzyniec, Tomasz, Franciszek, Tekla, Michał, Szymon, Marcin, Andrzej, Barbara, Szczepan, Wiktoria, Agnieszka, Jan*. Najmniejszą rolę motywacja kalendarzowa odegrała w parafii w Bełżycach (57%), zgodnie z kalendarzem nadawano tu imiona: *Marianna, Seweryna, Paweł / Paulina, Wincenty, Jan, Józef, Roman, Franciszka, Antoni / Antonina, Karol / Karolina, Wincenty, Kajetan, Anna, Jacek, Michał / Michalina, Tekla, Szymon, Tomasz, Katarzyna, Andrzej, Barbara, Kacper*.

Analiza tego typu motywacji nadawania imion prowadzi do następujących wniosków:

1. Wybór motywacji kalendarzowej jest zawsze świadomym wyborem imienia, przy czym zawsze pada on na korzyść imion utrwalonych w polskiej kulturze nazewnictwa (np. *Andrzej*), a nie imion oryginalnych (np. *Saturnin*), które mogłyby być stygmatyzujące.
2. Imiona kalendarzowe to zarówno imiona znajdujące się w dominancie imienniczej, imiona częste, rzadkie, jak i jednostkowe, przy czym największy udział tych ostatnich w motywacji kalendarzowej widoczny jest w parafii w Bełżycach.
3. Z jednej strony księża dążyli do zróżnicowania imion kalendarzowych, np. dwóm chłopcom chrzczonym 13 sierpnia nadaje się imiona *Roch* i *Ludwik*, ale zasada ta nie dotyczy dominanty imienniczej – często mamy do czynienia z „masowymi” chrztaami *Franciszków* czy *Józefów*. Motywacja kalendarzowa wspiera jedynie popularność tych imion.
4. Imiona kalendarzowe to nie tylko imiona „znanych świętych”, takich jak św. Barbara, św. Franciszek, św. Agata czy św. Józef, lecz także świętych mniej znanych, np. św. Balbina, św. Urszula, św. Roman. Co ciekawe, daje się zauważyć pewną zależność: na najwyższych miejscach list rangowych znalazły się imiona świętych ważnych dla Kościoła Katolickiego: *Józef*, *Wojciech*, *Jan*, *Franciszek*, *Antoni*, *Stanisław*, *Michał* oraz: *Marianna*, *Katarzyna*, *Franciszka*, *Józefa*. Może to świadczyć o zależności odwrotnej niż pokazana w poprzednim punkcie – motywacja kalendarzowo-hagiograficzna determinuje popularność tych imion w analizowanym materiale.

Imiona podwójne

W XIX w. zjawisko imion podwójnych nie jest częste w warstwach niższych. Potwierdza to analizowany materiał: w Chełmcach imię podwójne nadano tylko raz – *Gabryela Józefa*. Natomiast 31 października ochrzczono w parafii dziewczynkę, której nadano 6 (!) imion: *Tekla Jadwiga Barbara Wiktorya Jozefa Marya*. Na uwagę zasługuje po pierwsze – liczba imion; po drugie – nadanie dziecku imienia *Maria*, które wśród katolików w XIX w. było jeszcze imieniem ze sfery sacrum. Podobnie w Bełżycach: mamy dwa imiona podwójne – *Roman Michał* i *Andrzej Jan*. Zaskakuje na tym tle liczba imion podwójnych notowanych w Zerzniu (najmniej liczebnej parafii), notowani są: *Franciszek Serafin*, *Jan Aleksander*, *Józef Władysław*, *Wiktorya Ewa*, *Julianna Katarzyna*, *Eleonora Antonina*, *Aniela Julianna*, *Anna Małgorzata*, *Maryanna Julia* i *Wiktoria Waleria*. Ta zagadka imiennicza jest zapewne wynikiem wpływu środowiska miejskiego – w Warszawie moda na imiona podwójne była bowiem dość powszechna zarówno wśród katolików, jak i protestantów, o czym świadczą księgi metrykalne z warszawskiego Leszna czy

parafii Ewangelicko-Augusburskiej z Warszawy z lat 60. XIX w. (artykuł na ten temat w przygotowaniu).

Podsumowanie

Powyższa analiza prowadzi do wniosku, że repertuary wszystkich omawianych parafii są do siebie bardzo podobne, przy czym w dominantach imienniczych różnice dotyczą tylko imion męskich; dominanty imiennicze żeńskie są natomiast zbieżne. Te drugie są również repertuarami bardziej skostniałymi. Kształty tych repertuarów determinowane są przez czynniki pozajęzykowe, wśród których najważniejszym jest rozmaicie realizowany kult świętych, np. św. Wojciecha w Wielkopolsce, św. Stanisława w Małopolsce oraz kult świętych lokalnych – św. Józefa w okolicach Kalisza, św. Pawła w Bełżycach. Kalendarzowa motywacja nadawania imion nie jest zależna tylko od kalendarza, lecz determinowana wyżej wymienionym czynnikiem, co sprawia, że imiona najpopularniejsze to imiona „ważnych” świętych Kościoła Katolickiego (*Józef, Wojciech, Antoni, Stanisław, Jan, Katarzyna*) lub od nich derywowane (*Józefa, Franciszka, Marianna*). Poza tym na kształt omawianych repertuarów mają wpływ również inne czynniki pozajęzykowe, np. bliskość dużych ośrodków miejskich.

Bibliografia:

- Jadczyk, S. (2002). *Bełżyce. Monografia miasta i gminy*. Bełżyce.
- Kresa, M. (2011). *Księgi metrykalne i program EXCEL jako źródło i narzędzie badań antropologicznych* [w:] Bogusław Dunaj, Maciej Rak (red.). *Badania historycznojęzykowe. Stan. Metodologia. Perspektywy* (399–411). Kraków.
- Laszuk, A. (1998). *Księgi metrykalne i stanu cywilnego w archiwach państwowych w Polsce*. Warszawa.
- Miluśka-Stasiak, J. (2011). *W kręgu Miasteczka Róży Wiatrów. Gmina Opatówek wczoraj i dziś*. Opatówek.
- SGKP: *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich* (1880–1902). B. Chlebowski, F. Sulimierski (red.). Warszawa (<http://poliarp.wbl.klf.uw.edu.pl/pl/sownik-geograficzny/>)
- www.szukajwarchiwach.pl

Summary

Naming tendencies in the 19th century Poland (on the example of the data from baptism registers from parishes: Zerzeń, Bełżyce and Chełmce from 1861)

The article deals with the names of people from three parishes located in different regions of Poland: Zerzeń (Mazovia), Chełmce (Greater Poland), Bełżyce (Lesser Poland). The data used in the analysis comes from baptism registers from 1861 which were written in each parish and are now available online on the website www.szukajwarchiwach.pl. The analysis character is frequency and sociolinguistic, it leads to appointing (based on the quantitative methods) name dominant, frequent names, rare names and isolated names in each age and sex group, and showing the reasons for popularity of some of the names by researching into the motivation of giving these names. The general conclusion is the relative uniformity of different name repertoires on the level of the name dominant and difference in the group of the rare and isolated names as a result of nonlinguistic factors (e.g., veneration of saints).

Tabela 3. Lista frekwencyjna omówionych imion męskich.

CHELMCE				BEŁŻYCE				ZERZEŃ							
Imię	Dorośli	Imię	Dzieci	Imię	Dorośli	Imię	Dzieci	Imię	Dorośli	Imię	Dzieci	Imię	Dorośli	Imię	Dzieci
Józef	28	Antoni	8	Jan	30	Andrzej	8	Franciszek	15	Grzegorz	5				
Wojciech	22	Józef	8	Antoni	22	Józef	7	Józef	14	Jan	4				
Jan	16	Stanisław	6	Stanisław	18	Tomasz	5	Jan	13	Józef	4				
Franciszek	15	Franciszek	5	Andrzej	13	Wincenty	4	Michał	7	Wojciech	4				
Michał	12	Marcin	4	Franciszek	13	Jan	3	Wojciech	7	Andrzej	3				
Andrzej	10	Wojciech	4	Michał	13	Stanisław	3	Antoni	6	Szczepan	3				
Antoni	10	Andrzej	3	Paweł	12	Antoni	2	Jakub	6	Antoni	2				
Jakub	10	Jakub	3	Wojciech	12	Kazimierz	2	Piotr	6	Franciszek	2				
Walenty	10	Balcer	2	Józef	11	Michał	2	Andrzej	5	Jakub	2				
Kazimierz	8	Michał	2	Tomasz	11	Adam	1	Marcin	5	Kacper	2				
Stanisław	8	Szczepan	2	Szymon	8	Filip	1	Paweł	5	Mikołaj	2				
Szymon	8	Tomasz	2	Ignacy	7	Franciszek	1	Szymon	5	Stanisław	2				
Marcin	7	Wawrzyniec	2	Maciej	7	Ignacy	1	Tomasz	5	Walenty	2				
Mateusz	7	Jan	1	Wawrzyniec	7	Jacek	1	Kazimierz	4	Bernard	1				
Szczepan	6	Paweł	1	Marcin	6	Kacper	1	Grzegorz	3	Feliks	1				
Tomasz	6	Szymon	1	Kajetan	5	Kajetan	1	Karol	3	Ignacy	1				
Paweł	5	Walenty	1	Karol	5	Karol	1	Stanisław	3	Ludwik	1				
Wawrzyniec	5	Władysław	1	Mateusz	5	Paweł	1	Szczepan	3	Łukasz	1				
Balcer	4			Adam	4	Roman	1	Wawrzyniec	3	Marcin	1				
Ignacy	4			Aleksander	4	Szymon	1	Aleksander	2	Paweł	1				
Maciej	4			Grzegorz	4	Władysław	1	Ignacy	2	Piotr	1				
Augustyn	3			Kazimierz	4			Mikołaj	2	Roch	1				
Bartłomiej	3			Szczepan	4			Teodor	2	Wawrzyniec	1				
Błażej	2			Feliks	3			Walenty	2	Wit	1				
Filip	2			Walenty	3			Adam	1						
Karol	2			Benedykt	2			Błażej	1						

Tabela 4. Lista frekwencyjna omówionych imion żeńskich.

CHELMCE			BEŁŻYCE			ZERZENI		
Imię	Dorośli	Dzieci	Imię	Dorośli	Dzieci	Imię	Dorośli	Dzieci
Marianna	40	18	Maryanna	47	Maryanna	17	Maryanna	34
Katarzyna	24	7	Katarzyna	30	Katarzyna	12	Katarzyna	14
Józefa	16	6	Agnieszka	15	Józefa	9	Franciszka	12
Antonina	13	6	Tekla	8	Antonina	8	Józefa	11
Tekla	12	4	Franciszka	7	Franciszka	3	Anna	9
Agnieszka	9	3	Helena	5	Paulina	3	Małgorzata	7
Franciszka	9	2	Magdalena	5	Michalina	2	Wiktoria	7
Wiktoria	9	2	Małgorzata	5	Rozalia	2	Agnieszka	6
Helena	7	1	Rozalia	5	Tekla	2	Magdalena	5
Anna	6	1	Agata	4	Barbara	1	Rozalia	5
Urszula	5	1	Elżbieta	4	Jadwiga	1	Juliana	4
Barbara	4	1	Zofia	4	Karolina	1	Tekla	4
Jadwiga	4	1	Anna	3	Ludwika	1	Emilia	3
Łucja	4	1	Ludwika	3	Łucja	1	Marcyanna	3
Magdalena	3	1	Łucja	3	Salomea	1	Weronika	3
Rozalia	3	1	Michalina	3	Seweryna	1	Aniela	2
Scholastyka	3		Monika	3	Teofila	1	Eleonora	2
Agata	2		Antonina	2	Ewa		Ewa	2
Balbina	2		Apolonia	2	Helena		Helena	2
Bronisława	2		Izabela	2	Julia		Julia	2
Juliana	2		Jadwiga	2	Kunegunda		Kunegunda	2
Klara	2		Joanna	2	Petronella		Petronella	2
Anastazja	1		Józefa	2	Teofila		Teofila	2
Apolonia	1		Karolina	2	Antonina		Antonina	1
Cecylia	1		Klara	2	Barbara		Barbara	1
Chryzostoma	1		Marcyanna	2	Cecylia		Cecylia	1

